

ע"פ רמב"ם / רמב"ם

207

(ו) ונתתי שלום בארץ. שיהיה שלום ביניכם ולא תלחמו איש באחיו. או השלום הוא שישבית היה רעה מן הארץ וחרב לא תעבור בארצכם כלל אבל אתם תרדפו את אויביכם לצאת אליהם למלחמה וינסו. ועל דרך האמת שיתן השלום מחובר בארץ * והוא שלום הכל השקול כנגד הכל: והשבתי היה רעה מן הארץ. על דעת ר' יהודה שאמר מעבירין מן העולם, הוא כפשוטו שלא יבואו חיות רעות בארצם, כי בחיות השבע וברכות הטובה והיות הערים מלאות אדם לא תבאנה חיות בישוב, ועל דעת רבני שמעון שאמר משביתן שלא ייקר, יאמר והשבתי רעת החיות * מן הארץ, והוא הנכון, כי תהיה ארץ ישראל בעת קיום המצות כאשר היה העולם מתחלתו קודם חטאו של אדם הראשון * אין היה ורמש ממית אדם. וכמו * שאמרו * אין ערוד ממית אלא חטא ממית. וזה שאמר הכתוב ושעשע יונק על חור פתן * וכן ופרה ודוב תרענה ואריה כבקר יאכל תבן * כי לא היה הטרף בחיות הרעות רק מפני חטאו של אדם כי נגזר עליו להיות טרף לשניהם * והושם טרף הטבעי מהם * גם לטרוף זו את זו כידוע, כי בטרפם האדם פעם אחת יוסיפו להיות רעים יותר, וכן אמר הכתוב וילמד לטרוף טרף אדם אכל * והנה בבריאתו של עולם נאמר בחיות שנתן להם העשב לאכלה דכתיב ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל רומש על הארץ אשר בו נפש חיה את כל ירק עשב לאכלה * ואמר הכתוב ויהי כן, כי הוא הטבע אשר הושם בהם לעד, ואחר כך למדו הטרף מפני החטא הממית כאשר פירשתי. וכשהותר שחיטת בעלי החיים לבני נח אחרי המבול והזהיר על האדם ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וגו' את נפש האדם * ולא נפש חיה מיד חיה בחברתה, נשאר על מנהגם לטרוף, ובהמת * ארץ ישראל על השלמות תשבת רעת מנהגם ויעמדו, על הטבע הראשון אשר הושם בהם בעת יצירתם, וכבר הזכרתי מזה בסדר תולדות נח * ועל כן אמר הכתוב על ימי הגואל היוצא מגוע ישי שישב השלום בעולם ויחדל הטרף * [וכל היה הרעה *] כאשר היה בטבעם מתחלה, והכוונה היתה בו על חזקתו שבקש הקב"ה לעשותו משיח * ולא עלתה זכותם לכך, ויהיה המעשה על המשיח * העתיד * לבא:

(1) כח

THE TOCHACHAH IS PROPHECY IN ITS MOST FRIGHTENING form. Each verse, each phrase, each word is a har-binger of future calamity in different times in Jewish history. For instance, the Ramban writes that "Hashem will send you back to Egypt in boats" refers to the enslavement of the Jews under the Roman emperor Titus. He also writes that "the king you appoint for yourself" refers to Agrippa who was a cruel and incompetent monarch.

(2) Ramban on the word

In the midst of this litany of misery, we find the statement, "And I will lay waste the land, and your enemies who dwell in it will be wretched." What does this mean? The Ramban sees it as a blessing slipped in among the curses, a word of consolation in middle of the *Tochachah*. It is an assurance to the Jewish people that even when they are in exile the Holy Land will not be hospitable to other peoples who seek to settle there. This, concludes the Ramban, is a great proof of Divine providence, since "no other land throughout the world is as good and fertile" as the Holy Land once was, and now it has lain desolate for many centuries.

Think about what the Ramban is saying. For the last two thousand years, Eretz Yisrael, that land flowing with milk and honey, has been under foreign dominion—Romans, Persians, Arabs, Turks, British—and what became of it? A dusty, arid wasteland sparsely populated by hardscrabble tillers of the

(1)

soil. As the Torah assured us, no vibrant communities arose on the land during our absence, no deep-rooted prosperous cities.

(3)
f

Imagine if the Indians tried to reclaim Manhattan Island. "We want to renegotiate," they say. "We sold this island to you for \$24 worth of wampum. We will reimburse your purchase price and give you a 100 percent return — \$48. And all in cash. You don't have to take any wampum . . . Not enough? We understand. Inflation really eats up the dollars over three hundred and fifty years. And then there is what you could have earned in mutual funds all these years. All right, fair enough. How about 48,000? Forty-eight million? Forty-eight billion? Still no sale? Ugh!"

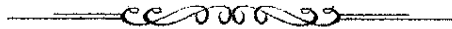
Manhattan Island is just about priceless.

Well, imagine if the gentile settlers had been able to develop Eretz Yisrael over the last two millennia. Imagine if in the 20th century it was like one long Manhattan Island. Would it have been possible for the Jewish people to recover this real estate for a national homeland? It was only the blessing of "your enemies who dwell in it will be wretched" that has made it possible for us to recover the land.

I have always been mystified by the placement of oil reserves in the Middle East. Saudi Arabia has oil, as do Iraq, Kuwait, Qatar, Bahrein, Aden, Yemen and even Egypt to a certain extent. But from Eretz Yisrael, we cannot squeeze a drop of oil—petroleum, that is. But look at the other side. If Eretz Yisrael had been oil rich, would we have been able to recover it from the gentiles? Not a chance. Once again, the blessing of desolation preserved the land for our people.

If we open our eyes, we see clearly the Divine providence by which Hashem has guided and continues to guide all the Jewish people.

"ושממו עליה אויביכם" - חזון ומציאות

תחזית מלפני כשלושת אלפים וחמש מאות שנה: "ונתתי את עריכם חרבה... והשימותי אני את הארץ ושממו עליה אויביכם היושבים בה. ואתכם אזרה בגוים... והיתה ארצכם שממה" (ויקרא כו, לב). "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפוך בריתי אתם" (שם שם, מד). הפסוק הראשון הוא דברי תוכחה, והשני - דברי נחמה, החותמים את פרשת התוכחה.

(4)
אזרחי
יבשת
אזרחי
אזרחי

לפני כשבע מאות שנה פירש הרמב"ן, ששממת הארץ היא שבחה של ארץ ישראל: "ונתן ה' אלקיך את כל האלות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך" (דברים ל, ז)... והנה אויביך ושונאיך רמז לשתי האומות אשר ירדפו אחרינו תמיד (=הנצרות והאסלם)... ומה שנאמר 'ושממו עליה אויביכם', היא בשורה טובה... שאין ארצנו מקבלת את אויבינו... כי מאז יצאנו ממנה לא קיבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם" (רמב"ן, ויקרא כו, טז).

4

וכשהגיע הרמב"ן לארץ ישראל, הוא נשא תפילה על הר הזיתים, והתחילה מסבירה את פשר השיממון:

6

(2)

”דימיתוך הורתי ליולדת שמת בנה בחיקה, והחלב בשדיה למכאובים, ותיניק את גורי הכלבים.

ואם כל זה מאסו בכ עוגבים, ושממו עליך אויבים.

ובמרחקים יזכורך, ויתפארו בעיר הקדושה לאמך לנו ניתנה למורשה.

וכאשר יבואו אליך ומצאו כל מחמדי עין, יברחו כמפני אויב ורודף אין, ורבה העזובה בקרב הארץ השמנה והרחבה.

כי הם אינם הגונים לך, וגם את אינך ראויה להם” (כתבי הרמב”ן הוצאת מוסד הרב קוק, ח”א עמ’ תכח).

לפני מאתיים שנה כתב אלפונס דה-לאמארטין: ”מחוץ לחומות ירושלים לא ראינו שום חי, לא שמענו שום קול חי, מצאנו אותה ריקנית... דממת עולם שוררת בעיר, בדרכי המלך ובכפרים” (ר’ כץ, אדמת מריבה).

וכך מצא אותה הסופר מרק טוויין שביקר בארץ בשנת תרכ”ז: ”ארץ שממה... שכולה שמיר ושית... יש כאן עזובה שאפילו הדמיון אינו יכול להעניק לה תפארת חיים ומעש. הגענו בשלום להר תבור... כל הדרך כולה לא ראינו נפש חיה... בשום מקום לא היה לא עץ ולא שיח”.

* * *

והנה תחזית מלפני כאלפיים שנה: ”אין לך קץ מגולה מזה שנאמר (יחזקאל לו, ח), ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופרייכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא” (סנהדרין צח ע”א). פירש שם רש”י: כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה, אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה יותר. וכ”כ מהרש”א שם: ”לפי שכל זמן שאין ישראל על אדמתם, אין הארץ נותנת פירותיה כדרכה, אבל כשתחזור ליתן פירותיה, זהו קץ מגולה... וזהו דבר נוסף ודאי קץ מגולה הוא”.

לפני כשלוש מאות שנה כתב ר’ יעקב עמדין: ”מי כעיוור שאינו רואה... אין אומה נרדפת כמונו... כל האומות הקדומות אבדו זכרם ואנו הדבקים בה’ כולנו חיים... היד המקרה עשתה כל אלה? חי נפשי כי בהתבונני בנפלאות האלה, גדלו אצלי יותר מכל ניסים ונפלאות שעשה ה’ יתברך לאבותינו במצרים” (הקדמה לסידור בית יעקב, סולם בית אל).

והנה המציאות: בשנת ת”ר היו בארץ כששת אלפים יהודים. כשבעים שנה לאחר מכן, בזמן הכרזת בלפור - כששים אלף. כעבור עוד שלושים שנה, בזמן הקמת המדינה - שש מאות אלף, וכיום ב”ה למעלה משש מיליון.

ויותר מכל, הארץ נותנת פירות. כשביקר האפיפיור בארץ, לפני כששים שנה, וראה את הצבע הירוק השולט בעמק יזרעאל, לאחר שעבר את הגבול במעבר מגידו, אמר למלווהו (אחיו של הרב מרדכי אליהו זצ”ל): כנראה שאלקים סלח להם.

בשנת תר”נ ביקר הרב מוהליבר זצ”ל בא”י, וכך כתב: ”מידי דברי לא אוכל להתאפק מלדבר נגדה כל עמי: העוד לא תראו אצבע אלקים בכל אשר קרה לנו? וכי עוורים אתכם מלראות כי הגאולה בתלה...? והנה בעת אשר כסה חושך ארץ וערפל לאומים, בפתע בא לנו אור המאיר ממערב, וקול קורא ואומר שובו בנים לגבולכם... כי כל טוב הארץ לפניכם. הנה במשך שש שנים קמו

סע 5

6

מעפר ערים וכפרים. השדות מלאים חטים ושעורים, ענבים וגפנים מכסים כל ההרים. ארבע עשרה קולוניות נתייסדו, וכס יעבדו יותר משלושת אלפים נפש מאחינו... האם במקרה הייתה כל זאת? האם יש מי שימצא עוז בנפשו לאמר כי לא יד' ה' הייתה בכל אלו?

ויישרה ציון ח"א. מכוז הר ברכה תש"ס, עמ' 14-13

מע (6)

11 (ג) וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה וגו' והם ירצו את עונם וגו'. הנה כל המפרשים האריכו לתרץ מה שייכות יש לזה הפסוק לכאן באמצע התוכחה, וי"ל דהנה מתחלה סיים הפסוק לעיל מזה או אז יכנע לבכם הערל ואז ירצו

מע (7)

את עונם, וי"ל הכוונה של ואז ירצו את עונם היינו ע"פ מאמרם ז"ל ביומא (דף פ"ו): דגדולה תשובה מאהבה שזדונות נעשו זכויות, לכך אמר או אז יכנע לבכם הערל ואז ירצו את עונם היינו שיעשו מהעון רצון שיעשו מהזדונות זכויות, וכמ"ש האלשיך ז"ל בהפטורת שבת נחמו כי מלאה צבאה כי נרצה עונה היינו שעשו תשובה מאהבה ונרצה עונה ונעשה מהעון רצון ונתהפך לזכויות עי"ש, וכוונתי לדעתו ז"ל שם בבאור ההפטורה, כן ה"נ הפירוש אז ירצו עונם שיעשו מהעונות רצון, אך באמת קשה כיון שאמרו חז"ל דכתשובה מיראה זדונות נעשו רק כשגגות, וכאן נאמר שיעשו רק תשובה מיראה כמו שכתוב בפירוש או אז יכנע לבכם הערל משמע דע"י היסורים והקללות שיבוא עליהם יכנע לבכם ויעשו תשובה, וא"כ היאך אמר אז ירצו את עונם שנחפכו לזכויות ונעשו רצון הלא בתשובה מיראה זדונות נעשו לו רק כשגגות, לכן אמר הכתוב וזכרתי את בריתי יעקב וגו'. וכזה יהיה מיושב הכל:

מאהבה רק שאין הגוף מניחה וכיון שיש להגוף יראה מחמת היסורין ומחמת פחד העונש נחלש כח הגוף ונשאר רצון הנפש על מכונה לשוב מאהבה, וא"כ אף כשעושה ישראל תשובה מיראה נחשב ג"כ תשובה מאהבה, ומעתה כל זה הוא כמי שיצא משורש אברהם יצחק ויעקב בזה מסתמא הולך אחר שרשו וחפץ לשוב מאהבה רק המניעה מכח הגוף, כמו שפי' המהר"ל מפראג ז"ל מאמרם בקידושין (ל"ט): דבישראל אין מצרפין מחשבה רעה למעשה, ובבן נח מצרפין, והיינו כיון דלשראל יוצא מגזע קדושים אברהם יצחק ויעקב מסתמא נמשך אחרי שרשו, ע"כ אף שחושב כמחשבתו לעשות עבירה מ"מ בודאי לא יעשה, משא"כ בב"נ עי"ש, כן ה"נ באם הוא משורש אבותינו נמשכה נפשו אחרי שרשו ורוצה ודאי לשוב מאהבה אך שאין הגוף מניחו וכיון שנחלש כח הגוף באמת חוזר לתשובה, אך מי שאין לו זכות אבות זה אין לו חזקה זו ואם שב מיראה הוי רק מיראה זולתי אם ידענו בבירור ששב מאהבה אבל בסתמא אינו נידון כמאהבה:

3/ דהנה נראה לי דבר חדש דבישראל ליכא כלל תשובה מיראה רק מאהבה, רצוני לומר דאף אם ישראל עושין תשובה מיראה נחשב ג"כ מאהבה, והיינו ע"ד מ"ש הרמב"ם בהל' גירושין (פ"ב ה"ט) הטעם, דמשום הכי מהני בישראל כופין אותו עד שיאמר רוצה אני מכח דנפש ישראל חפצה תמיד לעשות רצון ה' רק הגוף אינו מניחה, וכיון שמחלישין את הגוף נשאר רצון הנפש עי"ש, וא"כ ה"נ לענין תשובה מיראה, כיון דהנפש חושקת לשוב אל ה'

זוה הוי החילוק בין ישראל לגרים דבישראל אף תשובה מיראה נידון כמאהבה כיון שיצאו משורש אבותינו, אבל בסתמא הוי רק תשובה מיראה, והא דחלקו חז"ל בין תשובה מיראה לתשובה מאהבה הלא אמרנו דבישראל אף תשובה מיראה נחשב לתשובה מאהבה ז"א דהם שפיר חלקו והודיעו לנו דגוף הפוכות עונות לזכויות תליא בגוף התשובה אם עושים

(4)

מיראה ג"כ נחשב מאהבה יען כי נכנע
 לבכם הערל ונחלש כח החומר ממילא
 הנפש מתאוה לעשות תשובה מאהבה וגם
 והארץ אזכור זכות הארץ, לכך בזמן
 שהארץ תעזב מהם אז ותרץ הארץ את
 שבתותיה ר"ל מהעוון שלה שלא שבתה
 תחלה בשמיטה גם מזה נעשה רצון וזכות
 וגם והם ירצו את עונם גם שאר עונם יחשב
 לרצון וזכות כיון דתשובה מיראה שלהם
 נחשב ג"כ לתשובה מאהבה ודו"ק היטב כי
 הדברים נחמדים בעוה"י:

מאהבה נתהפכו לזכיות ואם עושין מיראה
 נתהפכו רק לשגגות, אבל מי השב מאהבה
 ומי השב מיראה זה חילוק מי שיש לו זכות
 אבות למי שאין לו זכות אבות:

ומעתה יובנו הפסוקים כמין חומר או אז
 יכנע לבכם הערל ואז ירצו את
 עונם ר"ל כיון שנכנע לבכם הערל א"כ
 נחלש כח הגוף, והנפש עושית תשובה
 מאהבה, לכן ואז ירצו את עונם דנתהפכו
 לרצון לזכיות והיינו אף שעשו רק תשובה
 מיראה וזכרתי את בריתי יעקב וגו' ובודאי
 נמשכו אחר שרשם, לכן אף שעשו תשובה

5
 ש

6 נחמדים

מלמד ששלשת האבות שוין זה בזה

ז"ע, והשיב להם שאלו ואלו דברי א' חיים, אך
 כמאמר העולם מן הארץ אין נופלים לכך עדיף
 להתחיל משפלות עצמו. וכוה י"ל מחלוקת ב"ש
 וב"ה, שמאי אומר שמים נבראו תחלה, היינו שיהודי
 צריך להתחיל מגדלות הבורא, והלל אומר ארץ
 נבראת תחלה, שיהודי צריך להתחיל משפלות עצמו.
 וע"ז אמר רשב"י תמה אני על אבות העולם שנתלקו
 בדבר הזה, שאני אומר שמים וארץ נבראו יחדיו,
 היינו שצריך לב' הבחי' יחדיו, ולא תתכן האחת
 בלא תברתה. כי א"א להכיר בשפלות עצמו כי אם
 ע"י ההכרה בגדלות הבורא, וכן לא תתכן ההכרה
 בגדלות הבורא כי אם ע"י ההכרה בשפלות עצמו,
 וצריך שיהיו שניהם כאחד כאלפס וכיסוי, שיחדיו
 מהוים שלמות, וכאשר חסר אחד מהם חסר בשלמות.

במדרש (ונק"ר לו,א) מסמיך לפסוק וזכרתי
 את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי
 אברהם אזכור והארץ אזכור, את מחלוקת בית שמאי
 ובית הלל, ב"ש אומרים השמים נבראו תחלה ואח"כ
 הארץ, וב"ה אומרים הארץ נבראת תחלה ואח"כ
 שמים וכו', אמר רשב"י תמה אני איך נחלקו אבות
 העולם על בריית שמים וארץ, שאני אומר שמים
 וארץ לא נבראו אלא כאלפס וכיסוי, היינו יחדיו.
 אמר ר"א ב"ר שמעון אם כדעת שאמר אבא, בכ"מ
 הוא מקדים שמים לארץ, ובמקום אחד הוא אומר
 ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים, אלא מלמד
 ששניהם שקולין שוין זה בזה. ומביא הרבה דוגמאות
 לכך, ואחד מהם הוא הכתוב כאן, שבכל מקום מקדים
 אברהם לאבות, וכאן מקדים וזכרתי את בריתי יעקב,
 מלמד ששלשתן שוין זה בזה. ובספר מגלה עמוקות
 מפרש הענין שקורא רשב"י לשמאי והלל אבות
 העולם, משום דבמעשה בראשית כתיב נעשה אדם
 בצלמנו כדמותנו, נעשה ר"ת נ'מלך ע"ם ש'מאי
 ה'לל, שהם הנשמות הכלליות, שמאי הוא משמאל
 המרכבה והלל הוא מימין המרכבה, והשי"ת נמלך
 עמם. וצ"ב מחלוקת ב"ש וב"ה בבריאת השי"ת את
 השמים ואת הארץ, הרי מאי דהוה הוה, ומה ענין
 המחלוקת בזה אם אינו נוגע אלינו.

6

6

7

ובעוד אופן י"ל מחלוקת ב"ש וב"ה, דקאי על
 סור מרע ועשה טוב שהם יסודות עבודת ה', ומצינו
 בזה ב' דרכים, אם יהודי צריך להתחיל בסור מרע,
 לעקור ראשית את הרע הטמון בקרבו ועי"ז יגיע
 לעשה טוב, כי לא יתכן להגיע לשלמות עשה טוב
 בתורה ועבודה בלי עקירת הרע מקודם. ויש עוד
 דרך בפ"י סור מרע ועשה טוב, היינו סור מרע ע"י
 עשה טוב, שהדרך להגיע לסור מרע היא ע"י עשה
 טוב, וכמה שעוסק יותר בעשה טוב בתורה ועבודה
 כך מסוגל לעקור מקרבו את שרשי הרע השורש
 פורה ראש ולענה. וכמאחז"ל (קידושין ל:): בראתי
 לרצו"ן בראתי לו תורה תבלין, שע"י התורה אפשר
 לעקור את הרע. וכוה יש לבאר גם מחלוקת ב"ש
 וב"ה, שמאי אומר שמים נבראו תחלה, היינו שיהודי
 צריך להתחיל מהענינים השמימיים תורה ועבודה,
 והלל אומר ארץ נבראת תחלה, היינו שקודם צריך

5

ששלמות עבודת ה' היא רק כאשר יהודי מטהר את כל המדות, מדת אהבה, מדת היראה ומדת התפארת, או משיג את השלמות בעבודת ה'.

והנה תפקיד ימי הספירה הקודמים לקבלת התורה הוא לטהר את כל המדות, שרק אז יכול יהודי להגיע למדרגה הראויה של קבה"ת. וע"ז נאמר שבע שבתות תמימות תהיינה, היינו כל ה' מדות, כי להגיע לקבה"ת צריך להיות בחי' תמימות, היינו שלמות עבודת ה', כי עבודת ה' לא תתכן לחצאין. ועיקר ההכנה לקבה"ת היא במיוחד בב' שבועות אלו שהם המדות הכלליות יסוד ומלכות, שעיקר העבודה בימי הספירה הוא התיקון במדות אלו. ומרן אדמו"ר בב"א זי"ע אמר על ש"ק זו של מדת יסוד שהיא בבחי' שבת תשובה של ימי הספירה, שעל ידה אפשר להגיע לטהרנו מקליפותינו ומטומאותינו, ולאטור ואתקדש בקדושה של מעלה, שהם השלמות הראויה להכנה לקראת קבה"ת.

לעקור את הרע מהענינים הארציים, את התאוות והמדות הרעות שיש בקרבנו. ורשב"י אמר שמים וארץ נבראו יחדיו, היינו שלמות עבודת ה' היא רק ע"י שניהם כאחד. שלא תתכן עקירת הרע בלא עשה טוב, וא"א לעשה טוב בלא עקירת הרע, והשלמות בעבודת ה' היא רק כאשר יהודי עוסק בב' הענינים כאחד.

ולזה מסמך המדרש את מאה"כ וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אוכור, שמקדים כאן את יעקב, שלא כשאר מקומות שאברהם כתוב קודם, להורות ששיון זה כזה. היינו דאברהם הוא מדת החסד מדת אהבה, ויצחק הוא מדת היראה, ויעקב הוא מדת תפארת, הכולל מציגת ב' המדות כאחד, אהבה ויראה, והשלמות היא רק ע"י כל המדות כאחד, שאין די במדה אחת לחוד אהבה או יראה או תפארת. וזה ששינתה התורה הסדר ללמדנו כי הכל שוין,

7) ש. מצינת מצריך אדם שיתן דמים הקצובים בתורה.

לדון בערכי אדם, כלומר: מי שאמר, צרכי שלי או צורך פלוני שלי, שיתן לפהו כפי הצורך שאמר ולא פחות, כמו שקא בכתוב מפרש קוצר ונקבה ולפי חשבון השנים, שאמר, איש פי יפליא נדר בצרכי נפשות לי. וענין הצרכין הוא מקלל נדר הקדש, ולפיכך חז"ל צליקן משום, לא תל דברו" (במדבר ל ג). ומשום, לא תאחר לשלמו" (דברים כג כב), ומשום, בקל-היצא מפינו וצשה" (במדבר ל ג). ומשקשי המצנה לפי שהאדם לא ישמח בקציונים וולתי דבור, והוא כל-החלק הנכבד שבו, וזה יקרא באדם, נפש טיה, קדמסרגם אנקלוס, והנה באדם לרית ממלאי, פי שאר חלקי הגוף - מתים הם, ואם יפסיד האדם זה

החלק הטוב - ישאר הגוף מת וכפלי אין חפץ בו, על-כן נתסב לקים דבורו במה שהיא משתמש בו בדברי שמים - מקל-מקום, כגון בהקדשות וקל-דברי הצדקות, וקוצר כל-צניני העולם, אף-על-פי שלא נתחדו בהן צשה ולא - ציו חקמים והוקירו במה אוקרות שלא לשנה אדם בדבורו, גם תקנו לקלל המשנה בדבורו כל-זמן שצשה קצנין מצשה, והיו ענין, מי שפרע הצדק להם בהרבה מקומות שאמרו בו: דברים וקעות לא קני אכל אמרו וכולי, כמו שקא בדמרא בקרק טוקב (כ"מ מד א), וקבר הארכתי הרבה שרשי שבועות ונדרים בסדר, וישמע ימרו" קמנות, לא תשא.

והיה ערכי המשים שמל כסף [כו ג]. ענין ערכיו שהוא דבר קצוב וענין דמים שהוא כפי השיווי [מגילה כג ב]. גראה דהורגו בזה שיש מדרגה הקבועה לאדם ויש מדרגה שכל אחד מגיע אליה בעמלו ובמעשיו, או גדולה מהקבועה או ח"ו גרועה, ולמדרגה הקבועה יכול כל אדם להשיג בקלות, אבל מחוייב הוא להשיג יותר ויותר אף שצריך לעמול ע"ז הרבה, וכמאמרם [חגיגה ט ב] אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים למאה ואחד, ואם ח"ו נפתח [מדרגה עונשו גדול יותר מכפי שלא הגיע למדרגה הגדולה מהקבועה. ודרך זה צריך אדם לידע בלמדו עם תלמידים להבין מדרגתם ע"י כשרונותיהם מה שנקל להשיג בלמדו אתם, ואח"כ ישתדל להביאם אל מדרגה גבוהה יותר ויותר.

6)

וְיִסַּף הַמְשִׁיעִית כֶּסֶף עֶרְכָּה עָלָיו וְקָם לוֹ - he shall add to it a fifth of its valuation money, and it shall be his. The entire world is consecrated to the King of the universe. How then is it possible for man to derive benefit from this world? The Torah here teaches us that it is possible to benefit from consecrated items through their redemption. Anything whose *hekdesh* status is *kedushas damim* (monetarily consecrated) and not *kedushas huguf* (intrinsically consecrated) is eligible for redemption.

שְׂרָמָה
בְּיָד
9

6 The *halachic* means to redeem an object is via a trade: one can exchange the *hekdesh* item with a non-*hekdesh* item. The non-consecrated item then takes on the consecrated status of the item it is being traded for, while the original *hekdesh* item now takes on the secular nature of the first item.

One's body, one's clothes, one's children, the entire universe, all require redemption to allow us to make use of them. Yet what can man possibly offer in trade that could effect such redemption?

11 The entire world belongs to God!
The *amora* Shmuel has provided the means to effect such redemption: A *hekdesh* item worth one maneh that was redeemed by an item worth a perutah is indeed redeemed (*Arachin* 29a). Although

the two items are not comparable in value, the latter worth only a nominal amount (a *perutah*), the exchange has *halachic* validity.

12 What is this redemption *perutah* that must be provided in order to partake of this world? What type of trade does God exact of us? There are in fact three such *perutos*.

God never requires of man what He does not exact of Himself. The *mchubalim* discuss how the creation of the world is based on the concept of *tzimtzum*, or contraction. God, the Infinite, the *Ein-Sof*, contracted Himself in order to allow the existence of the world. Otherwise, a finite world could not coexist with the Infinite. In keeping with the imperative of *and walk in His ways* (*Deut.* 28:9), man must also engage in *tzimtzum*. The first redemption *perutah* that God exacts from us is our own "contraction." Just as God Himself engages in *tzimtzum*, so must we.

21

Man expresses *tzimtzum* first and foremost by observing the precepts of the *halachah*. Fealty to Jewish law is unenforceable: there is no police, no executive branch of government, no jails, no punishment for violators. By following *halachah* despite the lack of an external enforcement mechanism, we engage in *tzimtzum*.

22

On a hot day, one enters his home tired and thirsty. His only desire is to gulp a refreshing, cold drink. Yet, in contrast to the vulgar response of an Esau, who under similar circumstances sold his very birthright for immediate gratification (*Gen.* 25:33), man withdraws from the object of his desire for one moment. He says, *Baruch Atah Hashem...* as if to say: "I will not drink before I recite my *berachah*. I will contract myself and withdraw from the immediate fulfillment of my desire. Through this act of momentary withdrawal, I remove the *hekdesh* status of this glass of water and redeem it." Similarly, when a Jew closes his place of business a half-hour before sunset on Friday, he redeems his profits from the other six days of labor. The *tzimtzum* redemption *perutah* permeates all aspects of *halachah*.

31

36

The second *perutah*, the second attribute of God that we must imitate in order to redeem our worldly-life, is known as *hester* or *he'elem*, the attribute of obscurity. The Master of the Universe not only contracts Himself. He obscures Himself as well. He conceals Himself behind a cloud. His actions are hidden.

41

Man is naturally inclined to strive for recognition, for honor. He wishes his efforts and actions to be appreciated by as many of his peers and with as much fanfare as possible. Yet the greatest individuals in Jewish history reflect precisely the opposite tendency: a predisposition towards obscurity.

Take, as one example, an august institution from thousands of years ago, the 120-member *Anshei Knesses Hagedolah*, the Men of the Great Assembly. This group of rabbis preserved the remnant of Israel through the first exile. The *Anshei Knesses Hagedolah* instituted the form of contemporary prayer as well as the standard formula for *berachos*. They instituted the laws of *muftzei* and associated rabbinical prohibitions to safeguard the Sabbath. Their impact on our everyday lives is immeasurable.

46

Who exactly were the representatives of this noble body? How many of its members are identifiable if only by name? Ezra, Nehemiah, Mordecai, Zerubbabel, and Shimon Hatzaddik—those are all we know. The Gemara states that there were prophets among this group. Who were they? We don't know. Why did they not include their names in the Oral Law through which they made their greatest impact? Because they reflected the obscurity of God Himself as He hid behind a cloud on Mount Sinai. If the Master of the Universe hides from the very world that He leads, so too must the masters of our tradition.

51

54 Although the desire to bequeath a lasting legacy is compelling, the Torah calls for obscurity because of the *hester* imperative. This requirement that God exacts is indeed formidable. Yet, ultimately, there will be no permanent legacy in this world for man—we believe in permanence only in the World to Come.

The third sacrifice, the third *perutah* that a person must pay in order to make use of this world, is that of the *ilem*: voiceless, mute, passive acceptance.

61

7

16
see

Although God occasionally reveals Himself in a dramatic fashion—The God of glory thunders (Ps. 29:3)—more often He is mute and passive. This tendency is reflected in His attribute of *erech apayim*, slowness to anger. Despite the actions of man that should provoke an angry response, God is long suffering, with silent acceptance of our foibles.

Unanswerable, unexplained tragedies have accompanied the Jew in his long history. A Jew must accustom himself to the idea that not all questions have answers. Often when a difficult question is posed in the Gemara, the response is *teiku*—the answer is unknown. The Gemara's *teiku* should reflect the *teiku* within every individual.

A Jew regularly recites a blessing upon eating and satisfying his hunger. All is well, he is healthy and in possession of his faculties. Here, one can readily sense the presence of God. In cruel contrast, upon the tragic death of a mother, father, son, daughter, or spouse, as he rends clothing at the moment of greatest grief, a Jew recites: *Blessed are You, God, our Lord, King of the Universe, the true Judge (Dayan Ha'emes).*

A person prepares the body for burial, places it in the ground, shovels earth on top of the casket. As everything that means anything to him lies lifeless before him in this grave, he recites the *berachah*, yet silently shouts, "Where is God's presence?" At the moment that he is most tormented by this question, he responds with the *Kaddish*, affirming that the world is God's and that everything that takes place in it is a reflection of His will. When faced with death, when a Jew is confronted with the ultimate *teiku*, he recites the *berachah* of *Dayan Ha'emes*. Emotional sublimation is the greatest act of redemption that a Jew can pay the Holy One. (Derashot Harav, pp. 22-33)

16

ענף 2: ניסוי מלחמת ששת הימים

מדינות ערב לא השלימו עם קיומה של מדינת ישראל, כבר מתחילת תקומתה, וכן בהמשך - במשך תשע עשרה שנות קיומה. הם ניסו לפגוע בה ללא הרף, ואגרו נשק כדי להשמידה. בה' באייר תשכ"ז, כשלושה שבועות לפני תחילת מלחמת ששת הימים, הפרה מצרים את ההסכם שנחתם עמה, והכניסה את צבאה לחצי האי סיני, שעל פי ההסכמים היה שטח מפורז בשליטת האו"ם. מדינת ישראל פנתה לעזרת ארצות הברית ושאר מדינות העולם, בבקשה שיקיימו את התחייבותן להגן על ישראל במקרה שמצרים תכניס כוחות צבא לחצי האי סיני, אך כולן השיבו את פניה ריקם. כאשר מדינות ערב נוכחו שמדינות העולם אינן נחלצות לעזרת מדינת ישראל, כרתו ביניהן מצרים, סוריה, ירדן ועיראק ברית צבאית, שמטרתה להשמיד את מדינת ישראל, והחלו לקדם את כוחותיהם לעבר גבולות מדינת ישראל.

6

לצבאות מדינות ערב היה יתרון גדול על צה"ל, בגודלם ובכלי הנשק שלהם. מנהיגיהם הצברו בגלוי על כוונתם להשמיד את מדינת ישראל, והחרדה במדינת ישראל הייתה גדולה מאוד. ההערכות היו קשות עד למאוד, והובשרו הרבה בתי קברות. רבים חששו שעומדת להתרחש במדינת ישראל חלילה שואה שנייה.¹⁶

11

בסיעתא דשמיא גדולה נפתחה מלחמת ששת הימים בתקיפת פתע אווירית של ישראל על חילות האוויר של מצרים, סוריה וירדן, בבוקרו של יום כ"ו באייר. כמעט כל מטוסי חיל האוויר השתתפו בתקיפה זו, ותוך שעות ספורות הושמדו יותר מארבע-מאות מטוסים של האויב. במבצע זה השיגה ישראל עליונות אווירית, והוא הכריע את כל מהלך המלחמה. יד ה' גדולה התגלתה בתקיפה מופלאה זו - בניסי ניסים מופלאים הגיעו המטוסים ליעדם מבלי שנתגלו, השמידו את מטוסי האויב, וכמעט כולם חזרו בשלום לבסיסים. תוך זמן קצר יצאו מטוסי חיל האוויר לגלי תקיפה נוספים, ואף ש'גורם ההפתעה' כבר לא היה קיים, הצליחו מטוסינו להשלים את משימותיהם ולשוב לבסיסיהם בשלום.

16

וכך כבר ביום הראשון למלחמה חדלו חילות האוויר של מצרים, סוריה וירדן להתקיים.²¹ ישראל עשתה ככל שביכולתה כדי למנוע מלחמה אווירית כוללת. לשם כך שלחה ישראל שדר למלך ירדן, ובו התחייבה שלא תפגע בירדן אם זו לא תצטרף למלחמה. מלך ירדן דחה את בקשת ישראל, וביום הראשון למלחמה פתחו תותחים ירדניים בהפגזה כבדה על ירושלים המערבית. ישראל נאלצה להשיב מלחמה שערה ולתקוף את ירדן. יד ההשגחה העליונה טובבה כל זאת, שבזכות התעקשותו של מלך ירדן להצטרף למלחמה, זכינו לשחרר את ירושלים ואת כל שטחי יהודה ושומרון.

24

11
ב' אדר א' תש"ז
יום ה' אדר א'
יום ה' אדר א'
יום ה' אדר א'
יום ה' אדר א'

8

בחסדיו העצומים של הקדוש ברוך הוא, היה הניצחון על צבאות ערב מהיר ומוחץ. ביום הראשון ללחימה, כ"ו באייר, שוחרר חבל עזה. בכ"ז באייר שוחרר השומרון. בכ"ח באייר שוחררו מקום המקדש, הכותל המערבי, ושאר חלקי ירושלים. בכ"ט באייר שוחררו חברון שבה מערת המכפלה, וכן בית לחם שבה קבר רחל. בא' בסיוון שוחרר כל חצי האי סיני, ובב' בסיוון, היום השישי למלחמה, שוחררה רמת הגולן. יד ה' נראתה בגלוי במלחמה זו, כאשר בזמן קצר כל כך הושג ניצחון כה מכריע ומוחץ.

שאליו לא ציפה איש. לאחר המלחמה, הורגשה בכל העולם היהודי התעוררות עצומה של הודאה לה' על כל הטוב אשר גמלנו, והכרה בכך שיד ה' עשתה כל זאת.

(12)

9 e

(9)